

Univerzitet u Beogradu
Fakultet veterinarske medicine

Katedra za biologiju

Predmet:

**UZGOJ I NEGA DIVLJIH I EGZOTIČNIH
ŽIVOTINJA
2022/2023**

Značaj zoo vrtova: konzervacija ugroženih vrsta životinja,
istraživanje, edukacija, rehabilitacija.

Uzgoj, dobrobit i nega životinja. Bezbednost posetilaca,
zaposlenih i samih životinja u zoo vrtovima

UZGOJ I NEGA ŽIVOTINJA U ZOO VRTOVIMA

Katedra za biologiju

Pojam i definicije Zoo vrta

Prema važećim pravilnicima u našoj zemlji*,#

Zoološki vrt jeste privredni subjekt koji drži i reproducuje domaće i divlje životinje radi prikazivanja javnosti i u svrhu biološkog obrazovanja čoveka, kao i radi istraživanja u cilju očuvanja ugroženih vrsta.

Pod zoološkim vrtom smatra se i safari park, delfinarijum, park ptica, akvarijum i terarijum.

*Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava zoološki vrt, odnosno mini zoološki vrt i elementima za određivanje mini zoološkog vrta („Službeni glasnik RS”, br. 75/10).

#Pravilnik o uslovima držanja, načinu obeležavanja i evidentiranja divljih životinja u zatočeništvu („Službeni glasnik RS”, br. 86/10)

U zakonodavstvu Velike Britanije, Zoo vrt je definisan kao:

**„ustanova u kojoj se divlje životinje čuvaju radi prikazivanja posetiocima
(drugačije nego u cirkusu ili pet šopu)
sa ili bez naplate ulaznica,
a koja je otvorena više od sedam dana u bilo kom periodu tokom jedne godine“**

(Zoo Licensing Act, 1981).

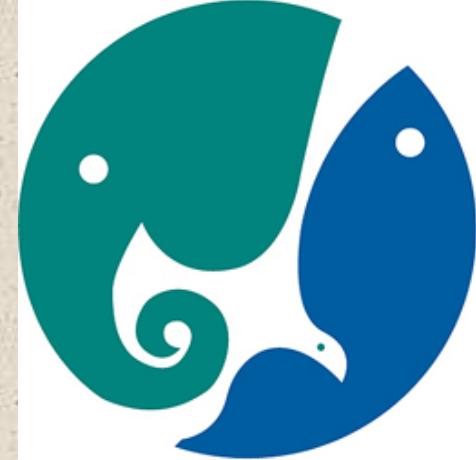
Naravno, ova definicija je vođena primarno zahtevima zakonskih okvira, ali se ne razlikuje značajno od gledišta drugih organizacija.

Svetско udruženje Zoo vrtova i akvarijuma

- WASA (*World Association of Zoos and Aquariums*)
u svojoj strategiji za zaštitu životinja
u Zoo vrtovima iz 1993. godine

World Zoo Conservation Strategy - IUDZG/CBSG, 1993
ne daje formalnu definiciju Zoo vrtova, nego
dve karakteristike Zoo vrtova:

- „poseduju i nadgledaju kolekcije koje primarno čine divlje (ne-domestifikovane) životinje, iz jedne ili više vrsta, koje su smeštene tako da se mogu lakše posmatrati i proučavati nego u prirodi“
- „izlažu barem deo ove kolekcije javnosti barem tokom značajnog dela godine, ako ne tokom cele godine“

World Association of Zoos
and Aquariums | **WAZA**
United for Conservation

Ove definicije nam omogućavaju da u Zoo vrtove ubrojimo i:

- kolekcije malih životinja u muzejima,
- posebne kolekcije, npr. kuće za leptire,
- akvarijume,
- parkove ptica,
- safari parkove i sl.

Međutim, u Zoo vrtove **ne možemo svrstati privatne i univerzitetske kolekcije**, koje nisu otvorene za javnost ili su otvorene samo mali broj dana tokom svake godine.

Američko udruženje
Zoo vrtova i akvarijuma
- AZA (*Association of
Zoos and Aquariums*)
daje detaljnu definiciju
Zoo vrtova i akvarijuma:

„Permanentna kulturna institucija koja poseduje i čuva
zatvorene divlje životinje koje predstavljaju više od simbolične
kolekcije i, pod upravom profesionalnog osoblja, pruža svojoj
kolekciji odgovarajuću negu i izlaže ih na estetski način
javnosti na osnovu propisno utvrđenog plana”.

Najjednostavnije, a ipak sveobuhvatna definicija:

Zoo vrt je institucija čiji je primarni posao **izlaganje, konzervacija i zaštita faune planete Zemlje na obrazovni i naučni način**

Značaj i uloge Zoo vrtova

Moderni Zoo vrtovi više
nisu samo mesta u
kojima se čuvaju
životinje koje će ljudi
doći da posmatraju.

To su zakonski
regulisane i naučno
zasnovane institucije
koje imaju značajnu
ulogu u međuodnosu
između ljudi i prirode.

Prioriteti Zoo vrta su:

- **konzervacija** ugroženih životinjskih vrsta,
- **edukacija** posetilaca o izloženim životinjskim vrstama, značaju zaštite prirode i biodiverziteta
- obavljanje **naučnih istraživanja**,
- **očuvanje dobrobiti životinja**,
- **zabava, rehabilitacija i rekreacija** posetilaca

Navedene uloge Zoo vrtova su tokom posledenje dve decenije mnogo preciznije definisane, čemu je doprinelo veliko povećanje sveukupnog znanja o potrebama životinja i najboljim načinima njihovog čuvanja u zatočeništvu.

U svetu ima oko 10 000 kolekcija životinja sa brojem poseta koji se meri u stotinama miliona godišnje (WAZA, 2006).

Od toga, oko 1000 Zoo vrtova pripada regionalnim ili nacionalnim udruženjima. Samo u njima beleži se 600 000 000 poseta / godišnje (WAZA, 2006).

Samo u Velikoj Britaniji i Irskoj Zoo vrtove poseti više od 18 000 000 ljudi godišnje (BIAZA, 2007).

U Severnoj Americi, daleko više ljudi poseti Zoo vrtove, nego bejzboj, košarkaške i fudbalske utakmice zajedno.

Navedeni podaci ukazuju:

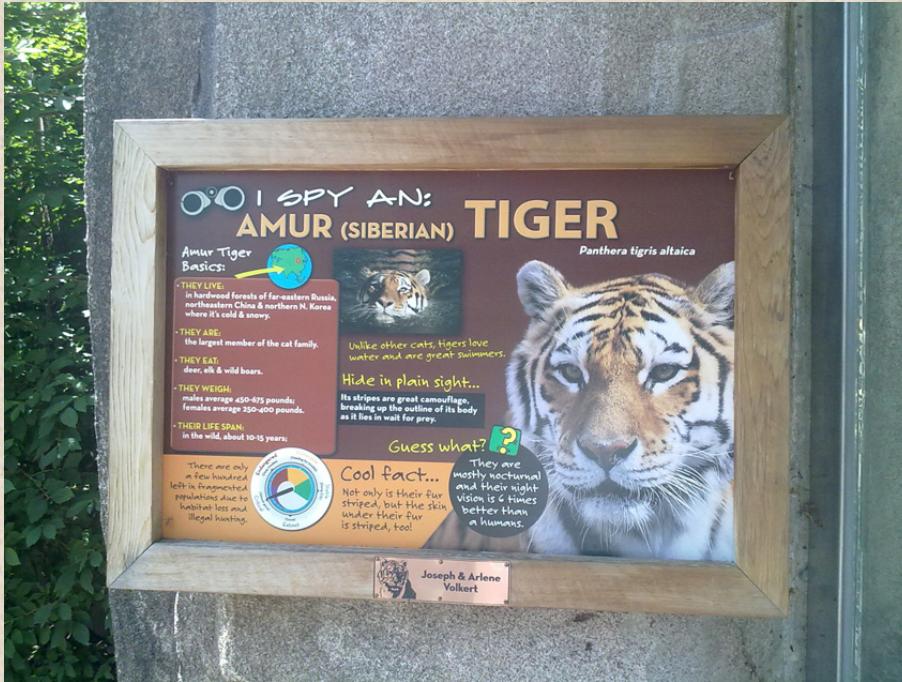
- da su odlasci u Zoo vrt najpopularniji vid zabave širom sveta.
- da postoji veoma jaka motivacija ljudi da uživo i izbliza vide žive egzotične životinje.

Šta nam još govore navedeni podaci ?

- da Zoo vrtovi imaju veliku mogućnost da utiču na znanje i stav ljudi o životinjama, što, za uzvrat, vodi većoj brizi zajednice i podršci državnih institucija u podizanju standarda kada je u pitanju dobrobit životinja, ali i u promociji programa konzervacije animalnog diverziteta.

Drugim rečima,
*Zoo vrtovi su u idealnoj
poziciji* da se posvete **očuvanju**
(konzervaciji) ugroženih vrsta
životinja, odnosno **očuvanju**
biološke raznovrsnosti

Razlozi uvođenja ovog nastavnog predmeta

- Ljudi koji žele da se bave životinjama u Zoo vrtovima (kao upravnici, čuvari, veterinari, službenici) ili da na neki drugi način brinu o životinjama u zatočeništvu (zaštita ugroženih vrsta, istraživački rad) mogu biti visoko obrazovani za određenu oblast, ali nemaju kompletan uvid u sve aspekte funkcionisanja modernog Zoo vrta (Hosey i sar., 2010).

Razlozi uvođenja ovog nastavnog predmeta

- Tokom poslednjih 20 godina, širom sveta, broj studenata zainteresovanih za životinje u Zoo vrtovima intenzivno se povećao, a posledično, došlo je do „proliferacije“ broja predmeta i kurseva o životinjama u Zoo vrtovima. Obavezni sastavni deo edukacije tih studenata jeste **poseta Zoo vrtovima** kako bi na licu mesta posmatrali i učili o životinjama (Hosey i sar., 2010).

Šta je preduslov za razumevanje predmeta

poznavanje biologije životinja
- znanje stečeno
na predmetu
ZOOLOGIJA

Izvori informacija

Za gajenje životinja u Zoo vrtovima često se koriste saznanja stečena posmatranjem i proučavanjem životinja na farmama, u laboratorijama, ili divljih životinja i kućnih ljubimaca. Međutim, okruženje u kome se gaje i čuvaju životinje u Zoo vrtovima, umnogome se razlikuje od sredina u kojima žive kućni ljubimci, odnosno životinje na farmama, u laboratorijama ili divljini, te se informacije i iskustva dobijena njihovim proučavanjem moraju primeniti uz oprez.

Pouzdane informacije o životinjama u Zoo vrtovima su samo one dobijene naučnim proučavanjem i eksperimentalnim istraživanjem u **časopisima sa recenzijom (*Zoo Biology, Biological Conservation, Applied Animal Behaviour Science, Animal Welfare*)**, jer se u njima mogu objaviti samo rezultati istraživanja koji zadovoljavaju sve standarde naučnog rada.

Bezbednost i zaštita u Zoo vrtu

U Zoo vrtu neophodno je preduzeti mere zaštite kako životinja, tako i posetilaca i osoblja.

Zoo vrt mora da ima izrađen plan mera za sprečavanje bekstva životinja, ali i za sprečavanje nekontrolisanog ulaska životinja u vrt, kako bi se izbeglo prenošenje oboljenja, parazita i ostalih štetnih uticaja.

U Zoo vrt ne smeju se uvoditi psi, mačke i bilo koje druge životinje.

Sve životinje treba čuvati u smeštajnim prostorima koji su konstruisani tako da se onemogući bežanje životinja, odnosno ograđeni od okoline **ogradama ili barijerama**.

OGRADE I BARIJERE

- moraju biti dizajnirane, konstruisane i održavane da zadrže životinje unutar smeštajnih prostora
- ukoliko se koriste providne ploče (staklo, pleksiglas i sl.) kao barijere, one treba da izdrže napade životinja

U smeštajnim prostorima ne sme biti vegetacije ili drugih stvari koje bi pomogle beg životinja.

Zoo Vrt Bor

Barijere nisu uvek metalne šipke i žičane ograde, nego to mogu biti i kanali i vodene barijere

Beo Zoo Vrt

Elephas maximus – indijski slon

KAPIJE I VRATA

- moraju biti opremljeni sigurnosnim uređajem za zatvaranje koji ne mogu da otvore životinje niti neovlašćene osobe.
- moraju biti barem onoliko jaki i efikasni u zadržavanju životinja koliko ostale barijere smeštajnog prostora.
- treba projektovati i održavati tako da spreče životinje da ih nasilno otvore, podignu iz njihovih šarki ili otkače sigurnosne uređaje.

Zoo Vrt Bor

Kapije i vrata smeštajnih prostora kojima posetioci imaju pristup, kao i svaki smeštajni prostor i „stand-off“ barijera (barijere sa odstupnicom koje obezbeđuju veću distancu između posetilaca i izloženih životinja) moraju biti dizajnirani, konstruisani i održavani tako da ne uhvate u klopku ili povrede posetioce na neki drugi način, posebno decu i lica sa posebnim potrebama.

**“Stand – Off”
barijera sa
odstupnicom**

Beo Zoo Vrt

Životinje koje kopaju ili se zarivaju u zemlju (merkati, kognene kornjače, glodari koji veći deo života provode pod zemljom) moraju se čuvati u prostorima koji su konstruisani **tako da im je onemogućeno da pobegnu ispod barijera** (postavljanje betonske podloge ispod sloja zemlje).

Suricata suricatta - merkat

Arborealne i druge životinje koje se penju, pentraju ili skaču moraju se čuvati u smeštajnim prostorima dovoljno sigurno da se spreči njihov beg (obavezno moraju biti zatvoreni odozgo).

U Zoo vrtu na vidljivim mestima moraju da budu postavljeni jasni znaci upozorenja (na primer:

„Zabranjeno je hraniti životinje“

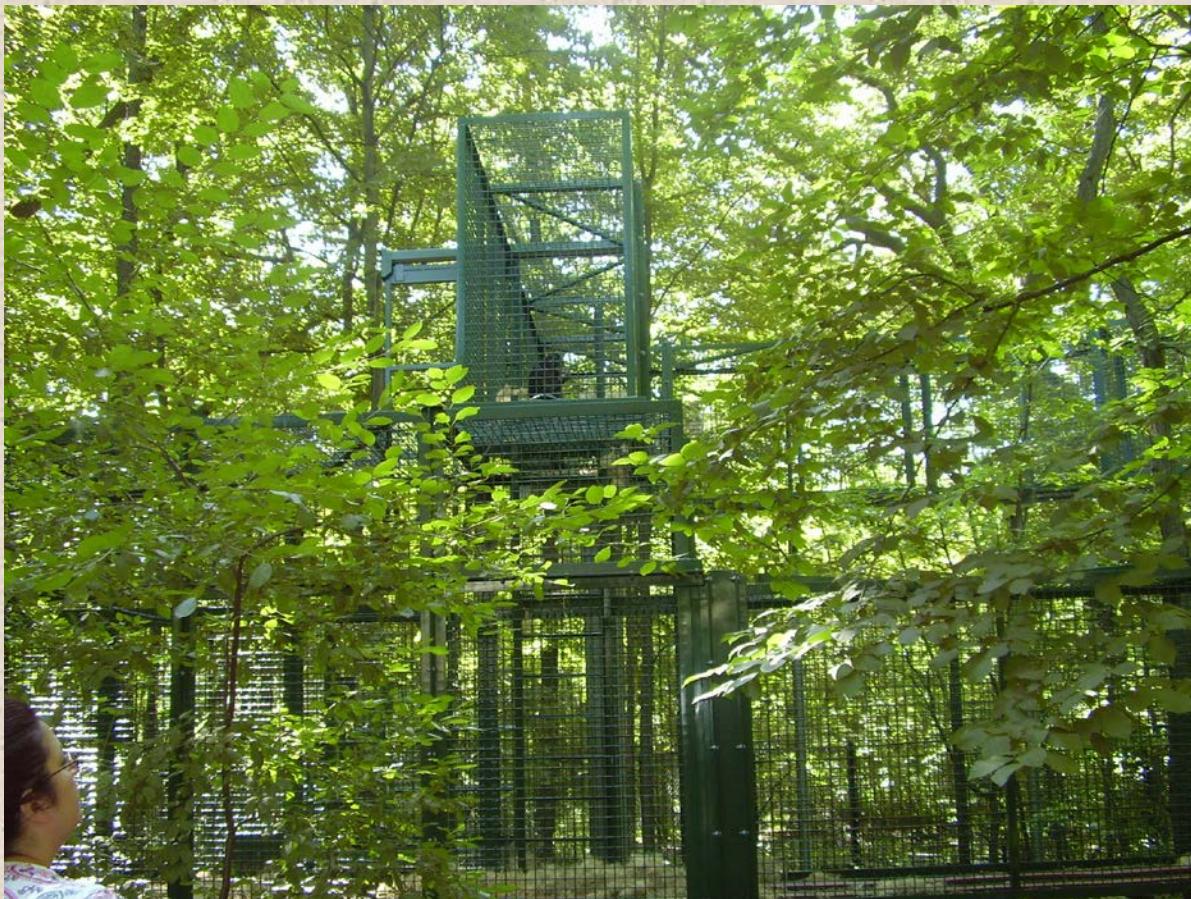
ili

„Ograda je pod električnim naponom“).

U slučajevima kada su životinje zatvorene ogradom, potporni stubovi moraju biti čvrsto fiksirani za podlogu.

Materijal od koga je sačinjena ograda mora biti dovoljno dobro pričvršćen za potporne stubove tako da težina (pritisak, udarac) životinje zatvorene u tom prostoru ne može da odvoji taj materijal od potpore niti da pomeri potporne stubove.

Milwaukee County Zoo